

Tartalom

	Előszó (Dr. Mojzes Imre)	11
1.	A mikroelektronika tudomány-történeti előzményei (Dr. Mojzes Imre) ...	13
2.	Hazai előzmények (Dr. Kormány Teréz)	19
3.	A hazai mikroelektronika (Dr. Giber János és Dr. Richter Péter)	21
3.1.	K+F tevékenység a TUNGSRAM-ban	22
3.2.	Optikai kutatások	24
3.3.	Kristályfizikai, kristálynövesztési tevékenység	29
3.4.	K+F tevékenység a Magyar Postánál	32
3.4.1.	A Békésy György-iskola	33
3.4.2.	Tomits Iván-iskola	33
3.4.3.	A Lajtha György-iskola („optika”)	35
3.4.4.	Magyari-iskola	35
3.4.5.	Mályusz-iskola	35
3.5.	A Siemens hazai története	36
3.5.1.	A KuK időszak	36
3.5.2.	A két világháború között	37
3.5.3.	Kényszerszünet és újrakezdés	38
3.6.	K+F tevékenység a mikroelektronika terén	38
3.7.	A debreceni kísérleti fizikai iskola	41
3.8.	Vákuumtechnika	42
3.9.	Felületanalitika	42
3.9.1.	A Schay-iskola	43
3.9.2.	A BME Atomfizikai Tanszék	44
3.9.3.	BME Általános és Analitikai Kémiai Tanszék	45
3.9.4.	Különleges félvezető eszközök	46
3.9.5.	A Solymosi-iskola	47
3.10.	A nukleáris energiához kapcsolódó alkalmazott fizikai kutatások	49
3.10.1	A reaktorfizikai és technikai oktatás megteremtése	50
3.10.2.	A BME Oktatóreaktora	51
3.10.3.	A Budapesti Kutatóreaktor	51
3.10.4.	Reaktorfizikai számítások	51
3.10.5.	Reaktorkinetika és fluktuációk	52
3.10.6.	A magyar atomerőmű	52
3.10.7.	Aktivációs analitikai kutatások	52

3.10.8.	További eredmények	53
3.10.9.	Újabb eredmények	53
3.11.	Fémfizikai kutatások	54
3.11.1.	A Vasipari és Fémipari Kutató Intézet	55
3.11.2.	Alumínium-, könnyű-fém és anyagtudományi kutatások a Fémipari Kutató Intézet (később ALUTERV-FKI)-ban	58
3.11.3.	Szinesfémkohászati és fémfizikai háttérkutatások a Csepeli Fémműben	61
4.	Félvezetőgyártás a TUNGSRAM-ban (Zanati Tibor)	65
4. 1.	A Tungstram Rt. félvezetőgyártása számokban	65
4.2.	Félvezetők kutatása-fejlesztése az EIVRT M.E. osztályán	70
4.2.1.	Az EIVRT termiztorkutatása, fejlesztése, gyártása	71
4.2.2.	A termiztorgyártás 1956 őszétől az 1963. évi átszervezésig	71
4.2.3.	A mikrohullámú szilíciumdióda	72
4.2.4.	A germánium eszközök kutatása-fejlesztése-gyártása	73
4.2.5.	Az aranytűs dióda	75
4.2.6.	A germánium tranzisztorok fejlesztése és gyártása	75
4.2.7.	A drift tranzisztor fejlesztése és gyártása	77
4.2.8.	A mesatranzisztor fejlesztése és gyártása	78
4.2.9.	A germánium egykristály gyártás	79
4.3.	A Gyöngyösi Félvezető és Gépgyár születése	80
4.4.	A planár eszközök gyártása	81
4.5.	A szilícium szubminiatűr és varicap diódák fejlesztése és gyártása	84
4.6.	Az integrált áramkör fejlesztés 1971. végéig	85
4.7.	A Félvezető Fejlesztési Főosztály szervezeti átalakulása	86
4.8.	Az IC tömeggyártás felépítése	90
4.9.	Az IC chipgyártás kálváriája	93
4.10.	A Konverta félvezetőgyártási tevékenysége	96
4.11.	A szilícium egyenirányító gyártás	97
4.12.	A félvezető eszközök minőségi felügyelete	98
4.13.	Az Alkalmazástechnikai Laboratórium félvezető-technikai működése	99
4.14.	A félvezetők értékesítése, a hazai és nemzetközi kapcsolatok	99
5.	A HIKI–MEV story (Dr. Herman Ákos)	107
5.1.	Előzmények	107
5.2.	A HIKI megalapítása	109
5.3.	Kezdeti évek	112
5.4.	Új téma: az integrált áramkör, 1963–1966.	117
5.5.	Profilváltás, 1967–1976.	121
5.5.1.	Rétegtechnológiák	123
5.5.2.	RTL	124
5.5.3.	A technológiai gyártó és mérőeszközök	126
5.5.3.1.	Az ICOMAT család	127
5.5.3.2.	Technológiai berendezések fejlesztése és gyártása	130
5.5.4.	A profilváltás	131
5.5.5.	Hogyan tovább?	134
5.5.6.	Lépések a gyártási szemlélet felé	134
5.5.7.	Tudományos ülésszak	136

5.6.	Az IC gyártás megalapozása 1977–1981.	139
5.6.1.	A nagybonyolultságú IC-k Kutató Fejlesztő Társasága – LSI KFT vagy a „kolhoz”	145
5.6.2.	Sikerek a hibrid IC gyártásban	150
5.6.3.	Szakmai sikerek	151
5.6.4.	A tudományos munka helyzete	151
5.7.	A Mikroelektronikai Vállalat	153
5.7.1.	Személyi változások	158
5.7.2.	Indul a szelettechnológiai üzem	160
5.7.3.	Tűz a MEV-nél	160
5.8.	(És újra) hogyan tovább?	162
6.	A mikroelektronikai kutatás hazai kezdetei	167
6.1.	Alapozó kutatások a félvezetők területén <i>(Dr. Szép Iván)</i>	167
6.2.	Tranzisztorkutatás hazánkban: a kezdetek <i>(Dr. Szép Iván)</i>	170
6.3.	A Távközlési Kutató Intézet félvezető eszközökkel kapcsolatos rövid története <i>(Dr. Vecsernyés Lajos)</i>	174
6.4.	Germánium szénből <i>(Major Gyula)</i>	178
7.	Vékonyrétegtudomány Magyarországon <i>(Dr. Hahn Emil)</i>	183
7.1.	Történelmi előzmények és háttér	183
7.2.	Vékonyrétegek Magyarországon	183
7.3.	Konferenciák	187
8.	A magyar mikroprocesszor története <i>(Dr. Keresztes Péter)</i>	189
8.1.	Vegyés érzelmek a magyar mikroprocesszor iránt	189
8.2.	Csináljunk nyolcvanra nyolcvan-nyolcvanat!	190
8.3.	Gigantikus mikroprocesszor-csip a Hortobágyon	191
8.4.	Az elektronok viselkedése éles kanyarban	192
8.5.	Szilícium-alapú százlábúak mikroszkóp alatt, avagy hozzál nekem bontott IC-t	193
8.6.	Nagyszámítógépek a mikroszámítógép megvalósításának szolgálatában	194
8.7.	Vita az ionimplantáció szükségességéről	195
8.8.	A magyar mikroprocesszor megszületése	196
8.9.	Hogyan mérjük meg egy mikroprocesszort?	197
8.10.	Epilógus	197
9.	A hibrid integrált áramkörök kutatásának kezdetei a BME Villamosmérnöki Karán <i>(Dr. Ripka Gábor)</i>	199
10.	A mikroelektronika oktatása a BME Villamosmérnöki Kara Elektronikus Eszközök Tanszékén <i>(Dr. Székely Vladimír)</i>	203
10.1.	Ágazatok, szakok, hol a helye a mikroelektronikának?	203
10.2.	Félvezető labor, IC technológia	205
10.3.	IC konstrukció, gépi tervezés	206
10.3.1.	A hőskor	206
10.3.2.	Az első nekifutás: REMIX, TPA-i tervezőrendszer	207
10.3.3.	Második nekifutás. Mikroelektronikai Kormányprogram	209
10.3.4.	Harmadik nekifutás. Nyugat felé leomló falak, EUROCHIP, TEMPUS	210
11.	Integrált áramkörök fémezése <i>(Dr. Vágó György)</i>	213
11.1.	Bevezetés	213

11.2.	Az elektronsugaras párologtatás	214
11.3.	A Penning-porlasztás	218
11.4.	A porlasztás menete	221
11.5.	A porlasztási hozam	221
11.6.	A porlasztási szél	222
11.7.	A reaktív porlasztás	224
11.8.	Rádiófrekvenciás porlasztás	224
12.	Optoelektronika az MTA Műszaki Fizikai Kutató Intézetben <i>(Lőrinczy András)</i>	227
13.	Informatika, számítástechnika, elektronika, mikroelektronika <i>(Ribényi András)</i>	233
13.1.	Történelem	233
13.2.	Technológiai helyzetkép	234
13.3.	Hazai helyzet	235
14.	A magyar szilíciumvölgy (Dr. Mátrai Géza)	239
	Bevezető (a szerző személyes vallomása)	239
14.1.	Gyöngyös, a szőlő, a bor, (és a félvezetők) városa	240
14.2.	A mikroelektronika három évtizede	240
14.2.1.	A hőskor	240
14.2.2.	Húsz év a fénycsövek árnyékában	241
14.2.2.1.	Az őskor	241
14.2.2.2.	A nagy korszakváltás	249
14.2.2.3.	A népgazdaság elektronizálása	249
14.2.3.	A hét szűk esztendő	251
14.3.	Tervek és remények	253
15.	Nyugati kapcsolatok (Dr. Gyulai József)	257
16.	Hibrid áramköri technológiák fejlesztése, vékony- és vastagréteg kutatások (Dr. Kolonits Pálné)	263
16.1.	Vékonyréteg hibrid integrált áramkörök	264
16.2.	Vékonyrétegek kutatása	275
16.3.	Vastagréteg hibrid integrált áramkörök	279
16.4.	Egyéb, nem áramköri célt szolgáló eszközök és eljárások	282
16.4.1.	Lakkréteg potenciométerek, nyomtatott lakkréteg ellenállások	282
16.4.2.	ELAKONT, csak nyomás-irányba vezető gumi	283
16.4.3.	Cermet beállító potenciométer	283
16.4.4.	Hőírók	283
16.4.5.	Különleges ellenállások	283
16.4.6.	Ultraprecíziós ellenállások	283
16.4.7.	Plazma kijelző	284
16.4.8.	Szitanyomtatható forraszpasztá	284
16.4.9.	Érzékelők	284
16.5.	Vastagréteg kutatások	286
16.6.	Zárszó	291
17.	Vastagréteg áramkörök gyártása (Kolonits Pálné, Papp Károly)	293
17.1.	Hibrid integrált áramkörök a REMIX-ben	293

17.2.	Vastagréteg áramkörök a HIKI-MEV-ben	300
17.3.	Vastagréteg gyártás a VIDEOTON-ban	303
17.4.	Vastagréteg gyártás Bicskén	303
17.5.	Zárszó	304
18.	Magyar elektronikai ipar: meghalt vagy megölték? <i>(Dr. Szentgyörgyi Zsuzsa)</i>	305
18.1.	Piaci helyzet, piaci stratégiák	306
18.2.	Szellemi háttér (kutatás-fejlesztés, oktatás)	309
18.3.	Az összeomlás összetevői	312
18.3.1.	Gazdaságpolitikai és kormányzati tényezők a rendszerváltás előtt	313
18.3.2.	A rendszerváltás utáni átalakulás és átalakítás hibái	316
18.4.	Következtetések	318
18.5.	Epilógus	319
18.6.	Köszönetnyilvánítás	319
19.	Félvezetők mérés technikája <i>(Dr. Kovács Ferenc)</i>	321
19.1.	Diszkrét eszközök mérőberendezései	321
19.2.	Integrált áramköri mérőautomaták	321
19.3.	Az első hazai fejlesztésű IC-mérőautomata	322
19.4.	Memóriatesztetek	323
19.5.	Hazai VLSI teszterek	324
19.6.	Analóg mérőautomaták	325
20.	Kvantitatív felület és vékonyréteg analízis, valamint szerkezetvizsgálatok <i>(Dr. Gergely György)</i>	327
20.1.	Felület- és vékonyrétegelemzés, elektron spektroszkópia <i>(Dr. Gergely György és Dr. Barna Árpád)</i>	327
20.2.	Szerkezetvizsgálat, elektronmikroszkópia <i>(Dr. Barna Árpád, Dr. Gergely György)</i>	328
20.3.	Tömegspektrometria <i>(Dr. Gergely György)</i>	329
20.4.	Optikai módszerek <i>(Dr. Gergely György)</i>	329
20.5.	Ionsugaras analitika (RBS) <i>(Dr. Lohner Tivadar)</i>	330
20.6.	Röntgen (diffrakciós) topográfia és többkristályos diffraktometria <i>(Dr. Zsoldos Lehel)</i>	331
20.7.	Kitekintés	333
21.	Érzékelők <i>(Dr. Ligeti Róbertné)</i>	339
22.	Utószó	343
23.	Rövidítés jegyzék	345